

Kapelica na Smeču.

Pripovedka. — Špisal Jos. Vandot.

Doletnega popoldne je bilo, ko sem se vračal s strme Vožice v dolino. Pot je bila težavna in naporna. Pripekalo je pa tudi solnce, da mi je lil ves dan pot z obraza. Onkraj Srednjega vrha — vasice, ležeče visoko v gori — sem se vlegel v senco, ki so jo delale prijetne bukove veje. Vrgel sem težki nahrbtnik vstran in sem se zleknil. Pod mano v globokem jarku se je penila voda. Čul se je njen bobneči šum, a med tem šumom se je čulo razločno ropotanje samotnega mlina pod strmo, divjo skalo. Nedaleč od mene so stale žalostne, puste razvaline. Zdelo se je, da je stala tam nekoč kapelica. A človeške roke so jo zanemarile, in kapelica se je razsula. Mogoče je bilo poznejšim rodovom žal tega. Kajti nedaleč od razvalin je stala druga, lična kapelica z nizkim stolpičem. In mogoče je bila ta kapelica lepša od prve; kajti bila je vsa bela, in niti najmanjšega madeža ni bilo na nji.

Toda dolgo nisem gledal kapelice. Hipoma me je premagala utrujenost, in zaspal sem, trdno zaspal. Prebudilo me je šele neko čudno zvončkljanje, ki je napolnilo vso okolico s prijetnimi glasovi. Odprl sem oči in sem se ozrl okrog sebe. Nekje gori so se usipale iz gozda ovce, brzeč navzdol proti meni, kakor bi se jim mudilo domov. Na vratovih so jim cingljali zvonci, a za njimi je stopal deček-pastirček z dolgo palico v roki, na hrbtu opletajočo, usnjeno malho. Venomer je klical pastirček: »Hej, hej!« in je priganjal svojo živinico. Gledal sem ga in sem ga tudi spoznal. Hej, ali ni to Grošev Franc, sin moje sestre? Hej, ali ni ta pastirček resnično Franc?

Dvignil sem se, pa sem zaklical: »Ej, Franc, ti pastirček! Ali slišiš? Sem pojdi.« — Pastirček je obstal in me je gledal začuden. A spoznal me je takoj, dasi me ni videl že tri leta. »Oj, stric Joža!« je zaklical razveseljen in je pritekkel k meni.

»Glej ga no, paglavca! Kako je vzrastel!« sem rekel in se čudil. »Koliko let že imaš? Dvanajst že? Hm, hm — glejte si no. Pa pastirček si postal, pa paseš ovce? Glejte si no — hm, hm.« — In govorila sva in klepetala. Ovce so pa polegale v senco okrog naju in so prežvekovale mirno. Solnce pa se je bližalo vedno bolj belim, kakor srebro blestečim se snežnikom. Vročina je ponehavalala kar čutno, in prijeten vetrič je šelestel med bukovim listjem.

Dolgo sva govorila s Francem, s tem mladim, a vendar krepkim, zdravim pastirčkom. Umolknila sva šele tedaj, ko se je nama približal starček z dolgo, kakor sneg belo brado. Opiral se je ob palico in je stopal počasi proti nama. Ozrl se je v naju in je pokimal prijazno z glavo. Vsedel se je k nama in se je nasmehnil. »Ej, noge, noge!« je dejal potem. »Vse drugo bi še bilo; samo te preklicane noge so odpovedale službo. A kaj se hoče? Čas je čas. Sedem manj kakor sto jih imam na hrbtu. Dosti jih bo. Človek bi rekel, da še preveč.«

Poznal sem starca — bil je Kovaričev ded. Vedno je bil sicer zadovoljen in dobre volje. Posebno jezik mu je tekel dobro. A govoril je samo pametno; pri njem se je dobilo vedno dosti dobrih nasvetov. Ljubilo ga je vse, in niti enega sovražnika ni imel.

Kovaričev ded je nato utihnil, toda samo za trenutek. Potem je pa nadaljeval: »Poglejta tisto kapelico, ki je razsuta v razvaline. Nekoč je bila lepša, lepša kot ona nova tam. A čas jo je razrušil; čas razruši vse. In glejta, glejta, koliko let je že tega? Hm, menda štiristo ali kali? Čas imam — ne bo se še zmračilo. Do zvonjenja imam čas . . . Povedal bi vama, hm, povedal . . .«

In tedaj sva zaprosila s Francem oba starega dedka, naj pové o razvalini, kar vé. Ded se pa tudi ni branil, pa je pričel.

I.

Pastirček Simonček je bil izgubil eno popoldne kravo tam doli v jamskem gozdu. Tista pribita Cika! Najbolj nadležna je bila med vsemi petimi, kar jih je pasel pastirček Simonček v jamskem gozdu. Bezljala je rada in je dvigala rep, samo če je zabrenčalo ali siknilo kaj med vejami. Na, pa je res ušla, in pastirček Simonček je zajokal, dobro vedoč, da jo bo zdaj moral iskati med grmovjem do poznega večera. Saj pravim — ta Cika! Simončku je delala preglavice, da joj! Simonček je pa bil siromak. Koliko dni je že prejokal zaradi te krave in kako je že obupaval! Na kolenih je že prosil Ciko, naj ne bezlja; rotil jo je in hvalil. A Cika je vsakrat samo odprla gobec in je zamukala: »Mu-mu-mu! Brenclj je tu.« — In resnično je zabrenčalo v grmovju nekaj, in resnično je vzdignila Cika dolgi rep. Zbezljala je in je kar nenadoma izginila v gozdu. Simonček je zatarnal. Sédel je na trato, pa si je zakril obraz z rokami.

»O jej,« je vzdihnil Simonček. »Cika, ti pribita Cika! Zbezljala je, pa še brenclja ni videla. Ovbe, kam naj jo grem iskat? Ovbe, ovbe!« — In Simonček je jokal, in srce se mu je kar trgalo. A kaj si je hotel? Še Boga je zahvalil, da so bile druge krave mirne in so ležale pokojno v senci. Kaj si je hotel Simonček? Kar vstal je, pa se je napatil v gozd iskat nesrečno Ciko. »Cika, oj, Cika!« je klical po prostranem gozdu. A Cika mu ni odgovorila. Bezljala je kar naprej in naprej in se znabiti niti ustavila ni nikjer.

»Cika, oj, Cika!« je vpil Simonček za njo, da je postal že hripav. »Saj ni brenclja, Cika, oj, Cika! Samo črni čmrlj je brenčal v grmovju. Ali slišiš? Samo čmrlj je bil. Cika, oj, Cika!« — A od nikoder glasu. Pastirček Simonček je begal po gozdu, da mu je pot kar lil s čela. Že je prešel gozd, že je prehodil širono senožet in se že bližal beli cesti. A Cike ni bilo res nikjer.

Simonček se je ustavil kraj ceste, pa si je brisal s čela vroči pot, a z oči bridke solze. »Cika, oj, Cika!« je zaklical še enkrat obupno, a potem je utihnil kar naenkrat. Ozrl se je tja dol na cesto, odkoder se je čulo glasno

konjsko peketanje. Simonček je gledal in gledal in je pozabil za trenutek na nesrečno Ciko. Videl je četo konjenikov, ki se je vedno bolj bližala. Razločno je že videl belo obleko prihajajočih in velike klobuke z vihrajnimi peresi. Sredi konjenikov je pa zapazil postarno gospo, ki je sedela na pohlevnem šarcu. Vsa je bila oblečena v črno. Obraz ji je bil pa bled, kolikor ga je videl, in njene oči so gledale žalostno v planinski svet.

»O jej,« se je začudil borni Simonček. »To je pa gospa Kunigunda. Resnično, gospa Kunigunda.«

Domislil se je tega pastirček Simonček in je bil za trenutek v zadregi. Toda že naslednji hip je snel brž klobuček in je prekrizal roke na prsih. Sklonil je glavo in se ni upal več pogledati konjenikov. Jezdci so pa jezdili mimo, in tedaj je dvignil Simonček za trenutek oči. Pogledal je gospe naravnost v obraz. In videl je, kako je zdrsnilo nekaj svilenega, črnega na tla. Naglo je skočil, pa je pobral tisto svileno in črno.

»Dobrotljiva gospa!« je rekel, pa je tekel poleg konja. »Dobrotljiva gospa! Izgubili ste to črno in svileno. Pa sem pobral jaz, gospa.« — Gospa se je ozrla in je pridržala konja. Nasmehnila se je Simončku in je vzela ponujano tančico. »Čigav si?« je vprašala in se spet nasmehnila. Gledala je krepkega, pogumnega dečka, ki je stal pred njo brez strahu, stiskajoč oguljeni klobuček k prsim.

»Pastirček Simonček sem,« je odvrnil deček. »Tam v jamskem gozdu pasem pet krav. A ena mi vedno bezlja. Ta Cika! Še danes mi je zbežljala; je mislila, da jo hoče brencelj. A ni bil brencelj. Samo čmrlj je bil v grmovju.«

Gospa je prikimala prijazno. Potem je pa pognala šarca, in vsa četa je zdirjala naprej proti vasici. Simonček je stal na cesti in je gledal za jezdec, dokler niso izginili za ovinkom. »Glej, glej,« je děl samsebi. »Gospa Kunigunda je. Kaj nisem rekel že preje, da je gospa Kunigunda? No, pa je prišla in se mi je še celo nasmehljala... Viš, viš!« — In Simonček je pokimal zadovoljno z glavo. A tedaj se je domislil hipoma Cike, te nesrečne Cike. »O jej,« je zaklical in je pogledal na solnce, ki ni stalo več daleč od temnih gor. »O jej,« je rekel še enkrat v skrbeh in je skočil naglo preko plota. Dirjal je čez zeleno senožet do gozda, ki je stal krog senožeti. »Cika, ti neumna Cika!« je zavpil, da je odmevalo daleč v molčeči gozd.

»Mu-mu,« je zamukalo tedaj nekaj za njim. Simonček se je ozrl in se je razveselil. Glej, preko senožeti je dirjala Cika. Naravnost proti njemu je tekla in zavila naravnost v gozd. Simonček je letel za njo, misleč, da mu uide vnovič. Toda krava se je ustavila na tratí, kjer so ležale njene tovarišice. Obstala je vsa spehana in je pričela prežvekovati.

Simonček je bil vesel, da se je izteklo vendar vse po sreči. Stopil je pred Ciko, pa ji je pričel govoriti ostre besede. Tako je govoril: »Cika, ti hudobna stvar kravja! Kaj ti je treba bezljati? Ha, te vprašam? Kaj ti je treba bezljati? Pasla bi se bila, pa bi bilo bolje zate. Glej kravice, svoje tovarišice! Le dobro jih poglej, kako so site in zadovoljne! Pa še

na misel jim ne pride, da bi bezljale. A tebe užene v kozji rog vsaka mušica. Sram te bodi, sram te bodi! Samo čmrlj je onegavil nekaj po grmovju. No, pa si mislila, da je brencelj. Ti strahopetnica! Mara zate brencelj! ... Samo čmrlj je bil, ti pravim, ti Cika grdal!»

Krava je gledala z velikimi, neumnimi očmi. Stresla je z glavo, kot bi ne verjela pastirčkovim besedam. A Simonček se ni zmenil več za njo. Nedaleč se je vlegel na trato. Roke je podložil pod glavo, pa je zastrmel naravnost v modro nebo. Glej, glej! Danes je pa prišla gospa Kunigunda. Že dolgo časa so govorili ljudje po vasi, da pride res gospa Kunigunda iz mesta. Menda ostane za vedno pri nas. Saj ima lepo pristavo ondi. Sam Bog ve, koliko je vredna tista velika pristava? Pa bo živela gospa Kunigunda zdaj na vasi. Vsi ljudje so veseli tega. Saj je dobra gospa Kunigunda, dobra, da menda nihče tako na svetu. Samo to je čudno, da je prišla v zagorsko vas in da je vsa v črno oblečena in da je tako žalostna. Hej, kaj pa, če ji je umrl kdo? Morda sin? Škoda bi bilo res lepega in močnega viteza, ki je tako hraber. Nemara, kaj pa? Saj je šel spomladi na krvavi boj proti krutim Uskokom, ki so napadli spet našo zemljo. Nemara je padel? Saj gospa Kunigunda je vsa v črnem in žaluje. Za kom drugim naj bi žalovala, če ne za svojim sinom, hrabrim vitezom Stojanom?

Pastirčku Simončku je postalo hudo, ko se je domislil tega. Dobro se je spominjal viteza Stojana. Saj je živel vsako leto nekaj tednov na pristavi v vasi. Z njim so pa prišli trije tovariši, lepi in junaški. A najlepši in najhrabrejši je bil vendar vitez Stojan. Priljuden je bil in prijazen z vsakim kmetom, in ni bil tako prevzetan kot njegovi tovariši. Lepo jih je bilo gledati te viteze, ko so dirjali na iskrih konjičih preko doline, oblečeni v žametne obleke, na glavi široke klobuke z vihrajočimi peresi, a za pasom svetle meče. Hodili so na lov v temne gozde, na strme skale so plezali in so streljali tam dannadan divjačino. Res, lepo jih je bilo gledati. Posebno pa viteza Stojana, ki so ga ljubili vsi ljudje. Nemara je bil tak vitez kraljevič Marko, o katerem je pripovedovala stara Maruša čudovite zgodbe. Stara Maruša je pa bila videla dosti belega sveta in zato je vedela dosti reči, o katerih se ljudem niti sanjalo ni.

Pastirčku Simončku je postajalo vedno huje, ko je mislil na viteza Stojana. Prav dobro se je še spominjal onega pomladnega dne, ko je odhajal vitez Stojan iz vasi. Prvokrat je gnal Simonček tisto leto na pašo. In tisti dan je pridirjal nagel sel v vas. Ustavil se je za trenutek na pristavi, a potem je dirjal urno dalje. Kmalu nato pa so osedlali mladi vitezi konje, pa so pojezdili iz vasi. Uskoki so vdrli v deželo,« so klicali kmetom. »Oj, na vojsko gremo!« — In mladi vitezi so vriskali, pa so vzpodbadali konje, da so hiteli v skoku.

In čez mesec dni se je raznesla po deželi novica, da so bili nasilni Uskoki pobiti tam doli ob zeleni Krki. Naša vojska jih je potolkla, in le malo jih je ubežalo. Radost je zavladata po deželi; zavladata je tudi po mirnem zagorskem svetu, in povsod je bilo čuti veselo vriskanje nad zmago. Tudi Simonček je tedaj vriskal in prepeval od jutra do mraka.

Niti žalostilo ga ni, da mu je zbežala tudi tedaj Cika. Vriskajoč in prepevajoč jo je šel iskat in jo je tudi našel.

Hrabri vojaki so se vračali domov. Le o vitezu Stojanu ni bilo čuti ničesar. Ugibali so ljudje, zakaj ga ni že vse poletje. A vendar so mislili, da se je vrnil vitez Stojan zdrav in čil iz boja. Saj je bil junak nad junaki in borec nad borci... A glej, zdaj se je vrnila gospa Kunigunda v žalobni obleki iz mesta, kjer je sicer živela. Čudno, čudno! Nemara je pa res padel vitez Stojan v krvavem boju?

In pastirček Simonček je vzdihnil globoko. Pri tem pa je pogledal gor na visoke snežnike. Rdeli so snežniki v jasnih bojah, in zdelo se je, da gorijo v rožnem plamenu. Simonček je poskočil na noge, pa je zgrabil dolgo šibo. Vedel je, da je že zašlo solnce, in da je čas, da žene domov. »Hej, Cika muhasta!« je zavpil. »Da bi te zdaj ugriznil brencelj! Kaj se ti ne ljubi zdaj bezljati? Zdaj, ko je čas, da greš domov? Čakaj, ti grdoba! Bomo videli. Sssss...«

Cika je naglo poskočila. Privzdignila je rep, ko je začula sikanje. Migala in strigla je z ušesi; a čula ni ničesar več. »Hej, stopaj!« je zavpil Simonček in zamahnil po zraku s svojo šibo. Cika se je spustila v dir. Za njo so šle druge krave. Šle so preko senožeti do bele ceste. Simonček je odprl lešo, in potem so spele počasi po cesti proti vasici. (Dalje.)

Iskal je Gospoda.

(Legenda.)

Ko se je zgodilo čudo v betlehenskem hlevcu in je zasijala na nebu zvezda, so se odpravili modri iz Jutrove dežele pozdravit novorojenega Gospoda. Odpravil se je v istem času še četrti; po imenu Artaban, poklonit se Mesiju.

Zamenjal je vse svoje imetje za tri dragocenosti: dijamant, rubin in biser, ki jih je namenil, da jih daruje Jezusu.

Artaban ni še prišel daleč, ko je ugledal na potu ležečega starčka, zapuščenega, umirajočega. Okrepčal ga je, naložil na svojega velbloda in peljal do prvih naselbin. Tam ga je oddal ljudem v oskrbo. To mu je bilo treba plačati z dijamantom.

Tolažil se je, da pokloni Gospodu še vendarle dve dragocenosti, in veselega srca je potoval dalje neznano mu pot.

Po dolgem času je dospel v Betlehem. Toda — kaj ugleda na cilju svojega hrepenenja?

Vzdihni in obupni klici vsepovsodi. Herodovi vojaki so na ukaz morili nedolžno deco.